

УДК 342.9: 347.7: 340.5: 336.1: 336.7

DOI: 10.31359/1993-0909-2023-30-4-197

Сергій Олександрович Грицай

Кафедра галузевого права та загальноправових дисциплін

Інститут права та суспільних відносин

Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Київ, Україна

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВИХ ЗАСАД ОПОДАТКУВАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ: ДО ЇХ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ТА ЗАКОНОДАВЧІ ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. Швидка еволюція фінансових цифрових технологій обіцяє запропонувати споживачам ширший доступ до якісних послуг, але це також підвищує вимоги до державних регуляторів, які, з одного боку, бажають сприяти цьому прогресу, а з іншого, приділяють увагу фіскальній складовій таких прагнень. Метою проведення дослідження, з однієї сторони, є існуюча система оподаткування віртуальних активів (криптовалют); а з іншої, перспективна система їх оподаткування, що вже закладена в існуючих законопроектах та планується (з імплементацією Регламенту МіСА) у майбутніх змінах до Податкового кодексу України. Джерельна база дослідження ґрунтувалося на аналізі законодавчої бази України, судової практики та офіційних консультаціях податкового регулятора. До набрання чинності закону 2074-ІХ разом з поправками до Податкового кодексу, останній не передбачає спеціального порядку оподаткування віртуальних активів (криптовалют), тому доходи від операцій із ними слід оподатковувати за загальними правилами. Перспективний порядок оподаткування віртуальних активів у разі набрання чинності Законом 2074-ІХ разом з законопроектом 7150, серед головного виділяє: фізичні особи, ФОП та юридичні особи сплачуватимуть податок на прибуток від операцій з віртуальними активами по ставці 5%. Проведено порівняння діючої системи оподаткування віртуальних активів (криптовалют) та перспективної системи, що передбачена законопроектом 7150. Щодо перспективної системи, то окрім явного зниження ставки податків на доходи від операцій з віртуальними активами, дослідженням окреслено ряд її особливостей, переваг і недоліків. Визначені напрямки вдосконалення системи оподаткування віртуальних активів в Україні, яка повинна охоплювати найпоширеніші операції з ними: продаж віртуальних активів за гроші; оплати віртуальними активами товарів і послуг; обмін віртуальних активів один на інший; створення віртуальних активів (майнінг); зростання ринкової вартості та ін.

Ключові слова: криптовалюта, Біткоїн, токен, цифрова валюта, електронні гроші, безготівкові гроші, грошовий сурогат, ФінТех.

Serhii O. Hrytsai

Department of Sectoral Law and General Legal Disciplines
The Institute of Law and Social Relations
Open International University of Human Development «Ukraine»
Kyiv, Ukraine

COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF THE LEGAL FRAMEWORK FOR TAXATION OF VIRTUAL ASSETS IN UKRAINE: TOWARDS THEIR LEGALIZATION AND LEGISLATIVE PROSPECTS

Abstract. *The rapid evolution of financial digital technologies promises to offer consumers greater access to quality services, but it also increases the demands on state regulators: who, on the one hand, want to facilitate this progress, and on the other hand, pay attention to the fiscal component of such aspirations. The purpose of the study is to analyze the existing system of taxation of virtual assets (cryptocurrencies); and, on the other hand, the prospective system of their taxation, which is already laid down in existing draft laws and is planned (with the implementation of the MiCA Regulation) in future amendments to the Tax Code of Ukraine. The research was based on the analysis of the Ukrainian legal framework, court practice and official consultations of the tax regulator. Until the entry into force of Law 2074-IX together with the amendments to the Tax Code, the latter does not provide for a special taxation procedure for virtual assets (cryptocurrencies), so income from transactions with them should be taxed under the general rules. The prospective procedure for taxation of virtual assets, if Law 2074-IX comes into force together with Draft Law 7150, highlights the following: individuals, individual entrepreneurs and legal entities will pay income tax on transactions with virtual assets at a rate of 5%. The author compares the current system of taxation of virtual assets (cryptocurrencies) and the prospective system provided for in Draft Law 7150. With regard to the prospective system, in addition to a clear reduction in the tax rate on income from transactions with virtual assets, the study outlines a number of its features, advantages and disadvantages. The author identifies areas for improving the system of taxation of virtual assets in Ukraine, which should cover the most common transactions with them: sale of virtual assets for money; payment for goods and services with virtual assets; exchange of virtual assets for each other; creation of virtual assets (mining); growth of market value, etc.*

Key words: *cryptocurrency, Bitcoin, token, digital money, electronic money, non-cash money, money surrogate FinTech.*

ВСТУП

В останній час ринок криптовалют, як значуща частина цифрової економіки, знаходиться в центрі уваги всього найпрогресивнішого світу фінансів. Також і український уряд разом з парламентарями приділяють значну увагу формуванню належної та дієвої законодавчої основи для повноцінного запуску ринку віртуальних активів в Україні, які більш відомі широкому колу користувачів, як криптовалюта. Безумовним є той факт, що при використанні всіх макроекономічних факторів стимулювання обігу криптовалют в Україні призведе до інтенсивного

зростання й розвитку цифрової економіки. Однак, на жаль, механізми, що регулюють крипто-економіку ще не отримали належного розвитку. Передові цифрові технології сьогодні розвиваються швидше, ніж держава встигає адаптувати механізм їх регулювання до світових тенденцій. Тому існує значна потреба в створенні необхідних умов для формування прогресивної правової основи, покликаної не тільки регулювати, а й стимулювати розвиток крипто-ринку в Україні.

Довгий час криптовалюта в Україні перебувала поза законом, тобто її регулювання просто ігнорувалося державою. Водночас її використання фізичними особами в побутових цілях, а нерідко такі цілі межували з підприємницькими, ґрунтувалося на відомому конституційному принципі, закріпленому в ч. 1 ст. 19 Конституції України: дозволено все, що прямо не заборонено законом [1]. Подібна правова позиція міститься й у Постанові Київського апеляційного суду від 24.01.2022 у справі № 757/36263/20-ц, яким підтримано Рішення Печерського районного суду м. Києва від 10.06.2021, де наголошується на правомірності обігу криптовалют, оскільки заборон на проведення операцій із віртуальними активами в чинному законодавстві немає [2].

1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Метою дослідження є співставлення існуючого та перспективного механізму оподаткування криптовалют в Україні. Так, для порівняння, з однієї сторони, аналізуються існуючі правові норми Податкового кодексу України, що застосовні до поки, що нерегульованих криптовалют, і які з набранням чинності Закону України «Про віртуальні активи» № 2074-ІХ (надалі – Закон 2074) можуть набрати вираз у правовій дефініції «віртуальні активи»; а з іншої сторони, аналізуються правові норми перспективної системи їх оподаткування, що вже закладені в проєкті Закону Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами № 7150 від 13.03.2022 (надалі – проєкт Закону 7150), та без прийняття якого не набере чинності Закон 2074.

Для досягнення мети дослідження поставлені на вирішення наступні *завдання*: 1) визначити з існуючих систем та механізмів оподаткування у Податковому кодексу України той, що може бути застосовний до операцій з криптовалютою; 2) проаналізувати правові норми перспективного механізму оподаткування криптовалют, що закладений у проєкті Закону 7150; 3) провести порівняння характеристик обох механізмів оподаткування криптовалют (діючого та перспективного); 4) визначити тренди подальшої законотворчої діяльності щодо вдосконалення механізму оподаткування криптовалют.

Цілі зумовлюють методологію їх досягнення, рівно як поставлені задачі визначають методи їх вирішення. Методологічна основа дослідження включала в себе сукупність філософських, загальнонаукових і спеціальних правових методів наукового пізнання.

Джерельна база дослідження ґрунтувалася на аналізі законодавчої бази України. Емпіричну основу дослідження склали судова практика та офіційні листи-

роз'яснення податкового регулятора щодо оподаткування операцій з криптовалютами.

Структурування дослідження. Поставлена мета дослідження потребувала поглибленого вивчення окремих її складових, для чого дослідження розбивається на три частини з метою формування необхідної послідовності висновків: а) порядок оподаткування віртуальних активів до прийняття (набрання чинності) Закону 2074; б) порядок оподаткування віртуальних активів у разі набрання чинності Законом 2074 разом зі змінами до Податкового кодексу, передбаченими проектом Закону 7150; в) перспективи імплементації Європейського регламенту МіСА через прийняття нової редакції Закону 2074 та відповідних змін до Податкового кодексу України.

Дослідження проведено в розрізі трьох груп платників податків: 1) фізичних осіб, 2) фізичних осіб-підприємців, 3) юридичних осіб. У свою чергу, дві останні групи платників податків будуть проаналізовані в контексті двох податкових систем: загальної системи оподаткування та системи єдиного податку (спрощена).

Загально філософський (універсальний) метод пізнання застосовувався на всіх етапах дослідження. Діалектичний метод із системно-структурним підходом застосовувався до вивчення наукової літератури та нормативно-правового матеріалу, що регулює оподаткування. Арістотелівський метод був корисний при аналізі змісту чинного законодавства щодо правової природи об'єкту дослідження, роз'яснення проблем їх застосування, з точки зору законодавчої техніки у відповідних законопроектах та нормативних актах. Історичний метод під час дослідження дозволив урахувати особливості розвитку податкового законодавства в Україні щодо оподаткування криптовалют. Метод порівняльного аналізу використовувався для дослідження існуючої системи оподаткування криптовалют та майбутньої, яка закладена в законопроектах, і націлений на розробки рекомендацій та виявлення трендів з удосконалення чинного податкового законодавства. Міждисциплінарний підхід застосовувався до вивчення різнопланових аспектів (визначення правової природи, податкового регулювання та ін.) запропонованих механізмів правового регулювання в законопроектах пов'язаних з криптовалютою, і сприяв належному обґрунтуванню запропонованих рекомендацій щодо вдосконалення податкового законодавства.

Обрана джерельна база та методологія її дослідження відповідає сформульованій меті та вирішення поставлених завдань і загалом сприяє створенню оптимальної структури отриманих висновків.

2. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

17 лютого 2022 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про віртуальні активи» №2074-ІХ [3], який 15 березня 2022 року було підписано Президентом України після врахування Парламентом України його пропозицій [4]. Цей Закон призваний повністю легалізувати обіг криптовалют в Україні на законодав-

чому рівні. Відповідно до п. 1 розд. VI «Прикінцеві та перехідні положення» закон набирає чинності: а) з дня набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування операцій з віртуальними активами»; б) запровадження Державного реєстру постачальників послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, що додатково зазначено у п. 2 розд. VI «Прикінцеві та перехідні положення», як обмеження в можливості застосування санкцій, передбачених ст. 23 Закону 2074. На виконання п. 1 розд. VI Закону 2074 та з метою введення його в дію у Верховній Раді України зареєстровано проєкт Закону 7150 зі змінами до Податкового кодексу України (надалі – ПК) [5] від 13.03.2022 [6].

Загальні засади Закону 2074. Віртуальні активи – це нематеріальне благо. Така ж правова природа, як інформації або літературного твору [7]. Вони не є засобом платежу та не можуть бути предметом обміну на майно чи послуги [8]. Віртуальні активи поділяються на забезпечені та незабезпечені [9]. Власність на віртуальний актив підтверджується володінням віртуального ключа [10], що являє собою набором технічних засобів [11]. Забезпечений віртуальний актив надає право вимагати об'єкт забезпечення [12]. Об'єкт забезпечення визначається правочином, яким віртуальний актив створено. Операції з віртуальними активами, забезпеченими валютними цінностями (національною чи іноземною валютою, банківськими металами), регулюються Національним банком України [13]. Забезпечені цінними паперами – Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку [14]. Види послуг з віртуальними активами: зберігання або адміністрування, обмін, переказ, надання посередницьких послуг. Постачальники отримують дозволи щодо кожного виду послуг [15]. Постачальником послуг щодо віртуальних активів, забезпечених валютними цінностями може бути лише фінансова установа [16]. Учасники ринку віртуальних активів набувають право на судовий захист. Національний банк України та Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку здійснюють нагляд за діяльністю постачальників послуг і застосовують заходи впливу [17]. Фінансові санкції варіюються залежно від ступеня порушення від найменшої (за надання недостовірної інформації) до найтяжчої провини (за провадження діяльності без дозволу) [18].

3. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

3.1. Порядок оподаткування віртуальних активів до прийняття (набрання чинності) Закону 2074.

На початку формування правової позиції щодо криптовалют у роз'ясненнях податкових органів України відчувалася стійка невизначеність. Так, в Індивідуальній податковій консультації Державної податкової служби від 25.01.2019 № 282/к/99-99-13-01-02-14/ПК зазначено, що оскільки порядок оподаткування операцій з криптовалютою не встановлено нормами податкового законодавства, то надан-

ня індивідуальної податкової консультації з питань практичного застосування вказаних вище норм не є можливим [19].

Головне управління Державної податкової служби України в Івано-Франківській області проінформувало, що визначення «грошові активи фізичної особи» для цілей підрозд. 9 прим. 4 розд. XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України не охоплює «віртуальні активи», визначення яких міститься у Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 № 361-IX [20].

Але у подальшому Державна податкова служба України сформувала своє бачення щодо оподаткування криптовалюти. І така позиція, виходячи з правового аналізу існуючих роз'яснень, зводиться до наступного: а) платник податків зобов'язаний сплачувати податки і збори з доходу, отриманого від операцій з крипто-активами; б) відсутній обов'язок декларувати операції з крипто-активи, тобто їх утримання (наявність у платника податків) за виключенням отриманого від них доходу; в) крипто-активи не є об'єктом цивільного обороту.

Як приклад, таке бачення викладено в Індивідуальній податковій консультації від 02.12.2020 № 4928/ПК/99-00-04-05-03-06 [21]. В іншій Індивідуальній податковій декларації від 30.11.2020 № 4907/ПК/99-00-04-04-02-09 Державна податкова служба вказала на те, що непередбачено чинним законодавством відображення криптовалюти в податковій декларації про майновий стан і доходи, але отриманий дохід від операцій з криптовалютою потрібно відображати в розд. II декларації [22]. В Індивідуальній податковій консультації від 04.12.2019 № 1689/ПК/04-36-33-02-07 зазначено, що дохід фізичної особи, який отриманий від продажу криптовалюти треба включати до інших доходів на підставі п.п. 164.2.20 ПК. Такі доходи оподатковуються податком на доходи фізичних осіб (надалі – ПДФО) за основною ставкою 18%, а також військовим збором – за ставкою 1,5%. Державна податкова служба в даній ситуації вказує про оподаткування всього доходу, а не різниці між ціною продажу та придбання [23].

Аналізуючи індивідуальні податкові консультації потрібно розуміти, що згідно з п. 52.2 ст. 52 ПК індивідуальна податкова консультація має індивідуальний характер і може використовуватися виключно платником податків, якому надано таку консультацію. Однак і ігнорувати їх не є розумним з точки зору наукового дослідження становлення в Україні правової позиції Державної податкової служби України щодо оподаткування криптовалют.

3.1.1. Фізична особа. Чинне податкове законодавство не передбачає спеціального порядку обліку й оподаткування криптовалют, тому доходи від операцій із ними слід оподатковувати за загальними правилами.

Порядок оподаткування доходів фізичних осіб урегульовано розд. IV ПК України, згідно з п. 163.1 ст. 163 якого об'єктом оподаткування резидента є, зокрема загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід та іноземні доходи – доходи

(прибуток), отримані з джерел за межами України. Оподаткування іноземних доходів встановлено п. 170.11 ст. 170 ПК України. Крім того, до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку включаються інші доходи, крім зазначених у ст. 165 ПК України (п.п. 164.2.20 ПК). Також доходи, визначені ст. 163 ПК України, є об'єктом оподаткування військовим збором (п.п. 1.2 п. 161 ПК). Нарахування, утримання та сплата (перерахування) податку на доходи фізичних осіб і військового збору до бюджету здійснюються в порядку, встановленому ст. 168 ПК України. Так, згідно з п.п. 168.1.1 ПК України податковий агент, який нараховує (виплачує, надає) оподатковуваний дохід на користь платника податку, зобов'язаний утримувати податок на доходи фізичних осіб та військовий збір із суми такого доходу за його рахунок, використовуючи ставку податку 18% визначену ст. 167 ПК України, і ставку військового збору 1,5%, встановлену п.п. 1.3 п. 161 ПК України. Враховуючи зазначене, дохід, отриманий фізичною особою – резидентом від продажу криптовалюти іншій фізичній особі – резиденту, включається до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу як інший дохід з відповідним оподаткуванням. Разом з тим, якщо зазначений дохід виплачується фізичною особою – нерезидентом, то такий дохід вважається іноземним та оподатковується податком на доходи фізичних осіб і військовим збором на загальних підставах. Крім того платник податку, що отримує доходи від особи, яка не є податковим агентом, та іноземні доходи зобов'язаний включити суму таких доходів до загального річного оподатковуваного доходу та подати податкову декларацію за наслідками звітного податкового року, а також сплатити податок і військовий збір з таких доходів (п.п. 168.2.1 п. 168.2 ст. 168 ПК). Податкова декларація подається за звітний період у встановлені ПК України строки контролюючому органу, в якому перебуває на обліку платник податків (п. 49.1 ПК). [5]

Порядок заповнення податкової декларації про майновий стан і доходи визначено Інструкцією щодо заповнення податкової декларації про майновий стан і доходи, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 02.10.2015 № 859, відповідно до розд. III якої у рядку 10.7 розд. II «Доходи, які включаються до загального річного оподатковуваного доходу» декларації вказується сума іноземних доходів, розмір яких визначається відповідно до п. 170.11 ПК України; у рядку 10.10 розд. II «Доходи, які включаються до загального річного оподатковуваного доходу» декларації вказується загальна сума інших оподатковуваних доходів, не зазначених у попередніх рядках податкової декларації [24].

З проведеного правового аналізу можна констатувати, що фізичні особи повинні вказувати такий дохід у річній декларації про майновий стан і доходи, використовуючи ціну продажу, як базу оподаткування. Однак не можна врахувати витрати на придбання криптовалюти в цілях зменшення бази оподаткування. Тому, як приклад, і комісії за торгові операції враховувати теж не можна. Однак віртуальні активи, які зберігаються та виростили в ціні самі по собі не оподатковуються. Оподаткуванню підлягає тільки реально отриманий дохід.

Таким чином, отриманий та обрахований дохід оподатковується за звичайною ставкою прибуткового податку в розмірі 18%. Додатково до прибуткового податку необхідно сплатити ще і військовий збір у розмірі 1,5%. І тоді загальна ставка податків на дохід фізичної особи від операцій з віртуальними активами буде становити 19,5%.

За умови, якщо особа придбає за криптовалюту певне майно, то її очікуватиме необхідність сплатити податки в більшому розмірі, – тому що криптовалюта не є засобом платежу в Україні [25].

Законним засобом платежу в Україні є тільки гривня [26]. Так, Конституція України в ст. 99 визначає грошовою одиницею України гривню. Забезпечення стабільності грошової одиниці є основною функцією центрального банку держави – Національного банку України [1]. Згідно ст. 1 «Визначення термінів» Закону України «Про валюту і валютні цінності» «[...] *терміни вживаються в такому значенні: [...] б) національна валюта (гривня)* [27].

У наведеному вище випадку придбане майно може бути кваліфіковане податковими органами в якості доходу від продажу криптовалюти, – у негрошовій формі.

У разі нарахування доходів у будь-якій негрошовій формі базою оподаткування є вартість такого доходу, розрахована за звичайними цінами, правила визначення яких установлені згідно з Податковим кодексом, помножена на коефіцієнт. При цьому коефіцієнт обчислюється за такою формулою $K = 100 : (100 - СП)$, де K – коефіцієнт; $СП$ – ставка податку, встановлена для таких доходів на момент їх нарахування (для ставки податку 18% – коефіцієнт 1,21951). Також указані доходи є об'єктом оподаткування військовим збором за ставкою 1,5%. При цьому застосування «натурального» коефіцієнта для військового збору не передбачено. У податковому розрахунку за формою 1ДФ у графі «Сума нарахованого доходу» відображається (за звітний квартал) дохід, який нараховано фізичній особі відповідно до ознаки доходу. Зазначена норма передбачена п. 164.5 ПК, п. 3.2, п. 3.3 розд. III «Порядку заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку», затвердженого наказом МФУ від 13.01.2015 № 4 [28].

Учасники ринку віртуальних активів можуть спробувати виходити з того, що криптовалюта є нематеріальним активом. Це означає, що такий актив може підлягати обміну. Предметом такого обміну може бути нерухомість, автомобілі, товари тощо. Та виходячи з такої правової позиції спробувати відстояти свої права в суді перед вимогами податкового органу щодо кваліфікації продажу криптовалюти в негрошовій формі та необхідності застосування коефіцієнт 1,21951 до первинної бази оподаткування.

3.1.2. *Фізична особа-підприємець (надалі – ФОП)*. ФОП має вибір з двох систем оподаткування, що діють в Україні. Загальна система оподаткування та система єдиного податку (спрощена система: I – IV група). На загальній системі

оподаткування ФОП сплачує податки в розмірі та на умовах, як і фізична особа (докладніше у попередньому підрозділі 3.1.1.).

Ми вважаємо, що ФОП на єдиному податку I-III групи використовувати криптовалюту в розрахунках не можна. Так, як криптовалюта не вважається грошима, електронними грошима чи засобом платежу [20; 29]. Тобто для ФОП на єдиному податку I-III групи взагалі заборонені негрошові розрахунки (п. 291.6 ПК).

Бартерна (товарообмінна) операція – це господарська операція, яка передбачає проведення розрахунків за товари (роботи, послуги) у негрошовій формі в рамках одного договору (п.п. 14.1.10 ПК).

ФОП перебуваючи на системі єдиного податку, який провів негрошову форму розрахунків повинен дохід, отриманий при застосуванні такої форми розрахунків, оподаткувати за ставкою 15% (п.п. 3 п. 293.4 ПК). Окрім цього сплата за ставкою 15% передбачена і за дохід отриманий від провадження діяльності, не зазначеної в свідоцтві платника єдиного податку 1 і 2 груп; дохід отримано від здійснення заборонених на спрощеній системі оподаткування видів діяльності. Такий дохід у звітній декларації відображається окремо від єдиного податку, а розмір податку такого доходу відображається у відповідному рядку звітної декларації. У наступному кварталі такий платник податків буде переведений Державною податковою службою на загальну систему оподаткування, відповідно його свідоцтво платника єдиного податку буде анульовано.

ФОП спеціальної III групи, що платить 2% від обігу відрізняється від вище описаної ситуації, тим що до нього не застосовуються штрафні 15% ставки єдиного податку. Тому йому загрожує тільки переведення на загальну систему оподаткування.

ФОП на єдиному податку IV групи можуть теоретично використовувати криптовалюту, що буде кваліфікуватися як негрошовий розрахунок, але вони повинні притримуватися вимоги щодо 75% товарообігу від сільська господарської діяльності.

Однак, на що ми звернули увагу вище (щодо застосування ставки 15%), є ще одна проблематика, яка полягає у відсутності виду діяльності з криптовалютою за класифікацією видів економічної діяльності (надалі – КВЕД). А здійснення видів діяльності, які не зазначені в реєстрі платників єдиного податку відповідним КВЕД, зобов'язує ФОП платника єдиного податку до переходу на загальну систему оподаткування.

Якщо ФОП платник єдиного податку самостійно не перейде на загальну систему оподаткування, то у випадку виявлення Державною податковою службою України під час перевірки відповідного порушення, він анулює реєстрацію платника єдиного податку з першого числа місяця, наступного за кварталом, в якому допущено порушення (п.п. 4 п.п. 298.2.3 ПК). А оскільки з моменту анулювання реєстрації ФОП платником єдиного податку, останній буде вважатися платником ПДФО та військового збору, що дає можливість Державній податковій службі України провести донарахування їх за весь відповідний період.

Слід зазначити, що в Листі від 05.10.2018 № 14.4–09/435–18 Державна служба статистики України пропонувала використовувати КВЕД 66.19 «Інша допоміжна діяльність у сфері фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення». Однак у тому ж Листі Державна служба статистики України зауважила, що будь-яке використання КВЕД не для статистичних потреб (адміністративних або нормативних) здійснюють самі користувачі за власними правилами, відповідаючи за це та належно пояснюючи таке використання [30]. Разом з тим не має офіційних підтверджень від Державної податкової служби України щодо можливості використовувати КВЕД 66.19 «Інша допоміжна діяльність у сфері фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення».

3.1.3. Юридична особа. До юридичних осіб може бути застосована загальна система оподаткування і система єдиного податку.

Юридичні особи – платники податку на прибуток можуть обліковувати операції з криптовалютами згідно стандартів бухгалтерського обліку, наприклад, як операції з нематеріальними активами, що впливатиме на оподатковуваний прибуток підприємства за базовою ставкою 18% (п. 136.1 ПК).

Оскільки чинною редакцією ПК України не передбачено звільнення від оподаткування ПДВ операцій з продажу криптовалют у юридичної особи якщо вона зареєстрована платником відповідного податку виникнуть податкові зобов'язання з ПДВ за ставкою 20%.

Підсумовуючи аналіз загальної система оподаткування в контексті нашого дослідження можна стверджувати, що вона передбачає розрахунок та сплату податку на доход 18% (п. 136.1 ПК) та при певних умовах сплати 20% ПДВ (про які ми детально описали вище, як приклад, перевищення обсягу обороту в 1000000 грн).

Система єдиного податку в юридичних осіб регламентується тими же нормами законодавства, що і у фізичних осіб – підприємців.

Юридичні особи, в контексті нашого дослідження, можуть обрати III групу зі сплатою 3% від доходу та додаткової сплати 20% ПДВ або тільки сплати 5% від доходу. Також існує можливість обрати III спеціальну групу зі сплатою 2%.

Юридичні особи платники єдиного податку, які провели негрошову форму розрахунків (бартер, як приклад розрахунок криптовалютою) такий дохід оподатковують за подвійною ставкою – 6% або 10% в залежності від обраної базової ставки єдиного податку (п.п. 2 п. 293.5 ПК).

Проблема відсутності виду діяльності у КВЕД, яка була раніше нами детально описана щодо фізичних осіб – підприємців породжує зобов'язання в юридичної особи щодо переходу її з системи єдиного податку на загальну систему оподаткування.

3.2. Порядок оподаткування віртуальних активів у разі набрання чинності Закону 2074 разом зі змінами до Податкового кодексу, передбаченими проектом Закону 7150

Можна констатувати з попередніх результатів роботи, що до прийняття Закону 2074 на території України було довгий час не уніфіковане використання крип-

товалютної термінології. Закон 2074 призваний ввести в Україні одноманітне визначення однорідних цифрових активів, які мали розповсюджену назву криптовалют [31].

Загальні засади Законопроекту 7150. проектом Закону 7150 серед іншого передбачається визначення основних моментів, що стосується базових вимог до ведення бухгалтерського та податкового обліку операцій з віртуальними активами; порядку визначення об'єкту оподаткування, декларування відповідних доходів/прибутків та порядку сплати встановлених податків; визначення особливостей оподаткування операцій із забезпеченими та не забезпеченими віртуальними активами.

Відповідно до проекту Закону 7150 у Податковому кодексі України передбачено введення нових понять у ст. 14 розд. I «Загальні положення» зокрема: *віртуальний актив* (п. 14.1.33 ПК), *забезпечений віртуальний актив* (п. 14.1.61 ПК), *незабезпечений віртуальний актив* (п. 14.1.62 ПК), *постачальник послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів* (п. 14.1.192 ПК), *послуги, пов'язані з оборотом віртуальних активів* (п. 14.1.184 ПК), *постачальник послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів* (п. 14.1.192 ПК), що вживаються у значенні, наведеному в Законі України «Про віртуальні активи».

Планується розширення поняття *товари у Податковому кодексі* – матеріальні та нематеріальні активи, у тому числі земельні ділянки, земельні частки (паї), а також цінні папери та деривативи, що використовуються у будь-яких операціях, крім операцій з їх випуску (емісії) та погашення, *та віртуальні активи, що використовуються у будь-яких операціях, крім операцій з їх випуску (емісії) та використання* (п. 14.1.244 ПК).

Проектом Закону 7150 планується доповнити перелік об'єктів оподаткування податком на прибуток, – операцій з продажу або іншого відчуження віртуальних активів.

Платники податку будуть окремо визначати загальний фінансовий результат за операціями з віртуальними активами згідно правил бухгалтерського обліку, а саме Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ). Для розрахунку фінансового результату від операцій з відчуження віртуальних активів її вартість визначатиметься виходячи з первісної вартості придбання без урахування переоцінки. Від'ємне значення відповідного фінансового результату переноситиметься в наступні звітні періоди.

У проекті Закону 7150 мають місце й нові визначення які відносяться виключно до специфіки нормування податкових відносин в Україні й притаманні Податковому кодексу України:

– *прибуток від операцій з віртуальними активами для цілей розділу IV цього Кодексу* – дохід у вигляді позитивної різниці між доходом, отриманим платником податку від проведення операцій з віртуальними активами та витратами на їх придбання (п. 14.1.196–1 ПК);

– використання забезпеченого віртуального активу – припинення права власності на забезпечений віртуальний актив передачею власнику забезпеченого віртуального активу майнового права, що було ним забезпечено (п. 14.1.25 ПК).

Оскільки облік криптовалюти за правилами бухгалтерського обліку впливатиме на загальний фінансовий результат, то в цілях уникнення подвійного оподаткування пропонується процедура зменшення/збільшення його на позитивне/від'ємне значення фінансового результату від продажу віртуальних активів або її переоцінки [32].

Проект Закону 7150 передбачає внесення змін до пунктів 291.5.1, 291.5.4, що дасть можливість застосовувати постачальникам послуг з обороту віртуальних активів спрощену систему оподаткування, тобто перебувати платниками єдиного податку. Однак проект Закону 7150 не пропонує вносити зміни в розмір ставок єдиного податку жодної групи [33] та виключає дохід від продажу віртуальних активів з об'єкту оподаткування податком на доходи нерезидентів.

Щодо податку на додану вартість то у проекті Закону 7150 передбачено, що операції з продажу, іншого відчуження та припинення обороту віртуальних активів, передача віртуальних активів у межах посередницьких договорів, надання послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів не будуть об'єктом оподаткування ПДВ. Також потрібно враховувати, що незважаючи на те, що операції з введення в оборот (першого продажу) забезпеченого віртуального активу прирівнюються до постачання товарів чи послуг, майновими правами на які забезпечений такий віртуальний актив, відповідні операції також не будуть об'єктом оподаткування ПДВ.

3.2.1. Фізична особа. Розділ IV Податкового кодексу України присвячений оподаткування доходів фізичних осіб. Зокрема, до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку включається (п. 164.2 ПК) і прибуток від операцій з віртуальними активами (п. 164.2.19 ПК). Ставка податку на доходи фізичних осіб визначена у ст. 167 ПК і складає 5% – для доходів у вигляді дивідендів по акціях та корпоративних правах, нарахованих резидентами – платниками податку на прибуток підприємств (крім доходів у вигляді дивідендів по акціях, інвестиційних сертифікатах, які виплачуються інститутами спільного інвестування) та прибутку від операцій з віртуальними активами (п. 167.5.2 ПК).

Стаття 170 Податкового кодексу України буде регламентувати особливості нарахування (виплати) й оподаткування окремих видів доходів, серед яких є й оподаткування прибутку від операцій з віртуальними активами (п. 170.2–1 ПК).

Прибуток від операцій з віртуальними активами розраховується як позитивна різниця між сукупним доходом, отриманим платником податку від продажу віртуальних активів протягом податкового (звітного) періоду та документально підтвердженими сукупними витратами на придбання віртуальних активів протягом цього ж податкового (звітного) періоду з урахуванням збитку від операцій з віртуальними активами не врахованого в попередніх податкових (звітних) періодах.

Якщо в результаті розрахунку прибутку від операцій з віртуальними активами за правилами, встановленими цим пунктом виникає від'ємне значення воно вважається збитком від операцій з віртуальними активами (п. 170.2–1.2. ПК).

Для цілей пункту 170.2–1.2. ПК:

а) доходами платника податків від операцій з віртуальними активами вважається сума валютних цінностей, отриманих ним від постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів у межах надання послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, а також сума валютних цінностей, отриманих платником податку від інших осіб в обмін на віртуальні активи;

б) у разі використання забезпеченого віртуального активу його власником, вважається, що такий власник отримав дохід від операцій з віртуальними активами в розмірі витрат, понесених на придбання такого забезпеченого віртуального активу (крім випадків, коли загальна сума такого доходу, отриманого протягом податкового (звітного) періоду, не перевищує 10 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня звітного податкового року);

в) витратами платника податків від операцій з віртуальними активами вважається сума валютних цінностей, перерахованих ним з власного банківського рахунку на рахунок постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, а також сума валютних цінностей, перерахованих таким платником податку з власного банківського рахунку на рахунок будь-яким іншим особам в обмін на віртуальні активи (у тому числі їх емітенту);

г) обмін віртуального активу на інший віртуальний актив не призводить до виникнення доходу чи витрат від операцій з віртуальними активами у платника податку (п. 170.2–1.2. ПК).

Підсумовуючи можна стверджувати, що доходи та витрати будуть додаватись у цілях визначення прибутку за результатами року, а не враховуватись окремо по кожному віртуальному активу. При цьому обмін віртуального активу на інший віртуальний актив на розрахунок прибутку не впливатиме. Тільки використовуватимуться для розрахунку прибутку операції, при здійсненні яких було перераховано фіатні кошти/валютні цінності [33].

Обов'язковому декларуванню підлягає позитивне значення прибутку від операцій з віртуальними активами. Платник податку, який отримав протягом звітного періоду збиток від операцій з віртуальними активами, має право задекларувати такий збиток для отримання права на його врахування при визначенні прибутку від операцій з віртуальними активами у наступних податкових (звітних) періодах (без обмеження кількості таких періодів) (п. 170.2–1.1 ПК).

Податок на доходи фізичних осіб – прибутковий податок (ПДФО). Розділу IV «Податок на доходи фізичних осіб» установлює ставку податку на прибуток від операцій з віртуальними активами (п. 164.2.19 ПК) у розмірі 5% (п. 167.5.2 ПК) на загальній системі оподаткування. Розрахунок прибутку від операцій з віртуальними активами фізичної особи проводиться у порядку визначеному п. 170.2–1.1 ПК.

Додатково проектом Закону 7150 встановлено обов'язок сплати військового збору з суми інвестиційного прибутку від операцій з віртуальними активами для фізичних осіб за ставкою 1,5%.

В операціях з віртуальними активами податкові агенти не сплачуватимуть податок замість фізичних осіб, а лише звітуватимуть до податкової інспекції про суму виплаченого доходу за формою 1-ДФ [34]. При цьому будь-який переказ фізичній особі з-за кордону буде вважатися як іноземний дохід з необхідністю сплати податку за ставкою 18%, що відображено в запропонованому виключенні до п. 170.11.1 ст. 170 ПК України [34].

3.2.2. Фізична особа-підприємець. Оподаткування доходів, отриманих фізичною особою-підприємцем від провадження господарської діяльності, крім осіб, які обрали спрощену систему оподаткування визначено у ст. 177 ПК. Не включаються до доходу фізичної особи – підприємця суми доходу у вигляді прибутку від операцій з віртуальними активами. Оподаткування таких доходів фізичної особи – підприємця здійснюється в порядку, визначеному п. 170.2–1 ПК (п. 177.3.3 ПК). У свою чергу п. 170.2–1 ПК регулює оподаткування прибутку від операцій з віртуальними активами та входить до розд. IV «Податок на доходи фізичних осіб». І в контексті розд. IV «Податок на доходи фізичних осіб» ставка податку на прибуток від операцій з віртуальними активами (п. 164.2.19 ПК) складає 5% (п. 167.5.2 ПК)

ФОП, що перебуває на загальній системі оподаткування повинен сплачувати прибутковий податок від операцій з віртуальними активами, як звичайна фізична особа та вказувати його в річній податковій декларації. Таким чином, передбачений проектом Закону 7150 механізм оподаткування доходів від операцій з віртуальними активами фізичних осіб є аналогічним з механізмом оподаткування таких доходів у фізичних осіб – підприємців (п. 177.3.3 ПК). [33]

Як ми і зазначали, операції з віртуальними активами не є об'єктом оподаткування ПДВ, це твердження є справедливим і для фізичних осіб – підприємців.

У системі єдиного податку щодо фізичних осіб – підприємців не передбачається змін при прийнятті проекту Закону 7150. Водночас ми можемо припустити, що буде дозволено діяльність у III групі й заборонено діяльність з віртуальними активами на III спеціальній групі зі ставкою 2%.

3.2.3. Юридична особа. Розділ III Податкового кодексу України регламентує механізм оподаткування податком на прибуток підприємств. Об'єктом оподаткування визначено (передбачено проектом Закону 7150) прибуток від операцій з продажу або іншого відчуження віртуальних активів, визначений відповідно до п. 141.9 ПК (п. 134.1.8 ПК). До об'єкта оподаткування, визначеного п.п. 134.1.8 ПК застосовується ставка податку у розмірі 5% (п. 136.8 ПК). Прибуток поставальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів оподатковується за ставкою податку у розмірі 5% за умови, що такий поставальник послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів не отримує інших доходів, крім доходів від

здійснення діяльності з надання послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів та доходу, що виникає в результаті нарахування курсових різниць.

Юридичні особи на загальній системі оподаткування повинні сплачувати податок від доходу з операцій продажу віртуальних активів незалежно від того, чи прибуток отримано безпосередньо від операцій з віртуальними активами чи від посередницької діяльності.

Юридичні особи платники податку будуть окремо визначати загальний фінансовий результат за операціями з віртуальними активами згідно правил бухгалтерського обліку. Для розрахунку фінансового результату від операцій з віртуальними активами, її вартість визначатиметься виходячи з первісної вартості придбання без урахування переоцінки. Від'ємні значення від операцій з віртуальними активами по результатам року може бути перенесено для врахування в наступні звітні періоди.

Прибуток, буде визначатися як різниця між доходом і документально підтвердженими витратами від операцій з віртуальними активами та обкладатися по ставці 5%.

Як ми й зазначали, операції з віртуальними активами не є об'єктом оподаткування ПДВ. У системі єдиного податку щодо юридичних осіб не передбачається змін при прийнятті проекту Закону 7150, але ми можемо припустити, що буде дозволено діяльність у III групі й заборонено діяльність з віртуальними активами на III спеціальній групі зі ставкою 2%.

3.3. Перспективи імплементації Європейського регламенту MiCA через прийняття нової редакції Закону 2074 та відповідних змін до Податкового кодексу України
Європейські регулятори вперше заговорили про необхідність регулювання ринків криптовалют (далі – Markets in Crypto-Assets Regulation або MiCA) невдовзі після того, як Facebook запустив стейблкоїн Libra. Міністр фінансів Франції через кілька хвилин після запуску проекту заявив, що Libra ніколи не стане суверенною валютою і потребуватиме надійного захисту прав споживачів. Банкрутства FTX, Terra та Celsius Network зміцнили рішучість влади. Європа визначила, що існуюче законодавство не може бути застосоване до більшості криптоактивів та їх провайдерів. Тому для регулювання криптовалют і діяльності криптовалютних компаній було створено нове законодавство [35].

Європейська Рада затвердила свій переговорний мандат для MiCA 24 листопада 2021 року. Переговори між співзаконодавцями розпочалися 31 березня 2022 року і завершилися проміжною угодою досягнутою 05 жовтня 2022 року [36]. 10 жовтня члени Комітету Європейського парламенту з економічних та монетарних питань ухвалили законопроект про регулювання криптовалют, підтримавши таким чином регламент MiCA та всі відповідні положення [37].

Цей регламент мав бути схвалений Європейським парламентом лише до кінця жовтня 2022 року, після чого він набуде чинності через 18 місяців [38]. Однак

на початку 2023 року Європарламент переніс розгляд регламенту про криптовалюти в ЄС на квітень 2023 року [39].

20 квітня 2023 року Європейський парламент ухвалив МіСА – спільний регламент ЄС щодо нагляду, захисту прав споживачів та екологічних гарантій криптоактивів, включаючи криптовалюти. МіСА поширюватиметься на криптоактиви, які не регулюються чинним законодавством про фінансові послуги. Ключові положення для тих, хто випускає й торгує криптоактивами (включаючи токени, пов'язані з активами і токени електронних грошей) охоплюють прозорість, розкриття інформації, авторизацію і нагляд за транзакціями. Споживачі будуть краще поінформовані про ризики, витрати та витрати, пов'язані з їх діяльністю. Крім того, нова правова база сприятиме цілісності ринку та фінансовій стабільності шляхом регулювання публічних пропозицій криптоактивів. Узгоджений текст МіСА включає заходи проти маніпулювання ринком і запобігання відмиванню грошей, фінансуванню тероризму та іншим злочинним діям. Цей документ стане законом у кожній з 27 країн – членів ЄС. Регламент набуде чинності після 18-місячного перехідного періоду [35].

28 лютого 2022 року Україна подала заявку на членство в Європейському Союзі. У свою чергу, 07 березня 2022 року Рада ЄС звернулася до Європейської Комісії з проханням надати свій висновок щодо заявки України, а 17 червня 2022 року Єврокомісія оприлюднила свій висновок, в якому рекомендувала визнати європейську перспективу України та надати їй статус кандидата на членство в європейській спільноті. 23 червня 2022 року лідери Європейського Союзу в Брюсселі схвалили рекомендації Єврокомісії щодо надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС [40].

У зв'язку з набуттям Україною статусу кандидата на членство в ЄС норми вітчизняного законодавства, в тому числі щодо віртуальних активів, мають бути адаптовані до європейських стандартів, зокрема до Регламенту МіСА.

Національний інститут стратегічних досліджень на тлі аналізу Закону України «Про віртуальні активи» у контексті набуття Україною статусу кандидата на членство в Європейському Союзі серед низки ключових питань, які потребують вирішення на сучасному етапі розвитку для впорядкування обігу віртуальних активів в Україні відзначив класифікацію та аналіз криптоактивів згідно з міжнародними й європейськими нормативно-правовими актами та стандартами відповідно до їх основних характеристик та економічних цілей. Детальний аналіз класифікації різних категорій віртуальних активів необхідний для забезпечення належного регулювання та контролю відповідно до їх характеристик та ризиків. На основі аналізу різних віртуальних активів доцільно встановити вимоги до ринків тих віртуальних активів, які наразі не підпадають під дію українського законодавства. У міжнародній практиці найпоширенішою класифікацією віртуальних активів є поділ на активи у вигляді цінних паперів, платіжні активи, призначені для використання як засіб плате-

жу та утилітарні активи, призначені для надання цифрового доступу до програм або послуг [41].

Як повідомляє Урядовий портал 17 листопада 2022 року Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку створила Консультативну раду для отримання якісної експертизи та професійної оцінки у сфері впровадження віртуальних активів. Основним завданням Ради є розробка та погодження законопроекту про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування операцій з віртуальними активами та змін до Закону України «Про віртуальні активи» [42]. Перше засідання Консультативної ради з питань регулювання віртуальних активів (далі – Консультативна рада), організоване Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР) відбулося 01 грудня 2022 року. Під час зустрічі учасники обговорили важливість швидкого запуску ринку віртуальних активів в Україні та напрямки діяльності, розглянули європейський Регламент МіСА (Markets in Crypto assets) та ознайомилися з уже розробленими поправками до статей щодо сфери застосування, визначення термінів базового закону «Про віртуальні активи» та концепції оподаткування [43; 44].

За результатами засідання Консультативної ради НКЦПФР повідомила на своєму офіційному сайті 27 грудня 2022 року: «[...] Наразі експерти Ради розглядають європейський Регламент МіСА, принципи якого мають лягти в основу законопроекту та бути імплементовані в національну нормативну базу [...]». Крім того, найближчим часом на розгляд буде запропоновано питання віртуальних активів, які не є токенами, пов'язаними з активами та токенами електронних грошей (Розд. III Регламенту МіСА) [45].

«Комісія активно працює з міжнародними колегами з Ernst & Young за підтримки проекту USAID «Реформа фінансового сектору» та інших зацікавлених органів влади над упровадженням європейського регулювання МіСА на українському ринку віртуальних активів. І ми вдячні за результати, які маємо сьогодні та отриману експертизу. Саме ці спільні напрацювання ляжуть в основу ключових змін до базового закону про віртуальні активи та Податкового кодексу України», – зазначив Голова НКЦПФР [43; 44].

За інформацією Міністерства цифрової трансформації наразі регулятори працюють над відповідними змінами до Закону про віртуальні активи, що може призвести до суттєвих змін у документі, зокрема «перегляд може торкнутися навіть прийнятої класифікації віртуальних активів. Також будуть переглянуті умови первинного публічного розміщення віртуальних активів та багато іншого» [46].

Як заявили в НКЦПФР, без внесення концептуальних змін до закону «Про віртуальні активи» та Цивільного кодексу щодо визначення їх правової природи та чіткої класифікації з чіткими критеріями віднесення до того чи іншого виду віртуальних активів неможливо розробити правила їх оподаткування. Пропозиції щодо внесення змін до Податкового кодексу мають бути подані окремим законопроектом. Наразі регулятори та учасники ринку обговорюють особливості опо-

даткування паралельно з розробкою оновлення закону про віртуальні активи, але необхідність узгодження багатьох складних питань та воєнний стан можуть уповільнити процес [46].

3.4. Порядок оподаткування віртуальних активів до прийняття (набрання чинності) Закону 2074

3.4.1. Фізична особа (загальна система оподаткування). Чинне податкове законодавство не передбачає спеціального порядку обліку й оподаткування криптовалют, тому доходи від операцій із ними слід оподатковувати за загальними правилами.

Дохід фізичної особи, отриманий від продажу криптовалюти треба включати до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу як «інший дохід» (п.п. 164.2.20 ПК) і утримувати податок за ставкою 18% (ст. 167 ПК), це все відображається в розд. II річної декларації. Окрім цього, такі доходи (ст. 163 ПК) є об'єктом оподаткування військовим збором (п.п. 1.2 п. 161 ПК) за ставкою 1,5%, (п.п. 1.3 п. 161 ПК).

Слід звернути увагу, що фізична особа повинна вказувати такий дохід у річній декларації про майновий стан і доходи, використовуючи ціну продажу, як базу оподаткування. Однак не можна врахувати витрати на придбання криптовалюти в цілях зменшення бази оподаткування.

При умовах, коли особа придбає за криптовалюту певне майно, то її очікуватиме необхідність сплатити податки в більшому розмірі, тому що криптовалюта не є засобом платежу в Україні. У разі ж нарахування доходів у будь-якій негрошовій формі базою оподаткування є вартість такого доходу, розрахована за звичайними цінами, правила визначення яких установлені згідно з Податковим кодексом, помножена на збільшуючий коефіцієнт 1,21951.

3.4.2. ФОП (загальна система оподаткування) проводить розрахунок податку від операцій з крипто валютою, як і фізична особа. Однак є різниця з фізичною особою, і вона полягає в тому, що ФОП може враховувати документально підтверджені витрати на придбання криптовалюти в цілях зменшення бази оподаткування.

ФОП (система єдиного податку) I-III групи використовувати криптовалюту в розрахунках не може, так як криптовалюта не вважається грошима, електронними грошима чи засобом платежу. Для ФОП I-III групи взагалі заборонені негрошові розрахунки (п. 291.6 ПК).

ФОП перебуваючи на системі єдиного податку, який провів негрошову форму розрахунків повинен дохід, отриманий при застосуванні такої форми розрахунків, оподаткувати за ставкою 15% (п.п. 3 п. 293.4 ПК). Окрім цього в наступному кварталі ФОП буде переведений податковою службою на загальну систему оподаткування, а його свідоцтво платника єдиного податку буде анульовано.

До ФОП спеціальної III групи (на час дії воєнного стану), що платить 2% від обігу, не застосовуються штрафна 15% ставка єдиного податку, а йому загрожує тільки переведення на загальну систему оподаткування.

ФОП IV групи можуть теоретично використовувати криптовалюту, що буде кваліфікуватися як негрошовий розрахунок, але вони повинні притримуватися вимоги щодо 75% товарообігу від сільсько господарської діяльності.

Окрім усього вищенаведеного, у системі оподаткування ФОП є значущим і той факт, що здійснення видів діяльності, які не зазначені в реєстрі платників єдиного податку відповідним КВЕД, зобов'язує ФОП платника єдиного податку також до переходу на загальну систему оподаткування.

3.4.3. Юридичні особи (загальна система оподаткування) – платники податку на прибуток можуть обліковувати операції з криптовалютами згідно П(С)БО, наприклад, як операції з нематеріальними активами, що впливатиме на оподатковуваний прибуток підприємства за базовою ставкою 18% (п. 136.1 ПК). Оскільки чинною редакцією ПК України не передбачено звільнення від оподаткування ПДВ операцій з продажу криптовалют, то в юридичної особи, якщо вона зареєстрована платником відповідного податку виникнуть податкові зобов'язання з ПДВ за ставкою 20%.

Підсумовуючи аналіз загальної система оподаткування, можна стверджувати, що вона передбачає розрахунок та сплату податку на доход 18% (п. 136.1 ПК) та при певних умовах сплати 20% ПДВ (як приклад, перевищення обсягу обороту в 1000000 грн).

Юридичні особи (система єдиного податку) у контексті нашого дослідження можуть обрати III групу зі сплатою 3% від доходу та додаткової сплати 20% ПДВ або тільки сплати 5% від доходу. Також існує можливість обрати III спеціальну групу зі сплатою 2%. Однак юридичні особи платники єдиного податку, які провели негрошову форму розрахунків такий дохід оподатковує за подвійною ставкою – 6% або 10% в залежності від обраної базової ставки єдиного податку (п.п. 2 п. 293.5 ПК).

Проблема відсутності відповідного виду діяльності у КВЕД, яка була раніше нами детально описана щодо ФОП також породжує негативні наслідки й у юридичної особи у вигляді зобов'язання переходу її з системи єдиного податку на загальну систему оподаткування

3.5. Порядок оподаткування віртуальних активів у разі набрання чинності Закону 2074 разом зі змінами до Податкового кодексу, передбаченими проектом Закону 7150

Платники податку будуть окремо визначати загальний фінансовий результат за операціями з віртуальними активами. У цілях уникнення подвійного оподаткування пропонується процедура зменшення/збільшення фінансового результату на позитивне/від'ємне значення фінансового результату від продажу віртуальних активів або її переоцінки. Операції з віртуальними активами не будуть об'єктом оподаткування ПДВ.

Проект Закону 7150 передбачає внесення змін до пунктів 291.5.1, 291.5.4, що надасть можливість застосовувати постачальникам послуг з обороту віртуаль-

них активів спрощену систему оподаткування. Однак законопроект не пропонує вносити зміни в розмір ставок єдиного податку жодної групи.

Фізична особа (загальна система оподаткування). Ставка податку на доходи фізичних осіб складає 5% (ст. 167 ПК) – для прибутку від операцій з віртуальними активами (п. 167.5.2 ПК). Прибуток від операцій з віртуальними активами розраховується як позитивна різниця між сукупним доходом та документально підтвердженими сукупними витратами з урахуванням збитку від операцій з віртуальними активами, не врахованого в попередніх податкових (звітних) періодах. Додатково встановлено обов'язок сплати військового збору з суми інвестиційного прибутку від операцій з віртуальними активами для фізичних осіб за ставкою 1,5%.

Фізичні особи-підприємці (загальна система оподаткування). На загальній системі оподаткування нараховуватимуть податки за правилами, встановленими для фізичних осіб. У контексті ж розд. IV «Податок на доходи фізичних осіб» ставка податку на прибуток від операцій з віртуальними активами (п. 164.2.19 ПК) складатиме 5% (п. 167.5.2 ПК).

Юридична особа (загальна система оподаткування). До об'єкта оподаткування, визначеного пп. 134.1.8 ПК застосовується ставка податку в розмірі 5% (п. 136.8 ПК). Таким чином, прибуток постачальника послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, оподатковується за ставкою податку у розмірі 5% за умови, що такий постачальник послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів не отримує інших доходів, крім доходів від здійснення діяльності з надання послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів та доходу, що виникає в результаті нарахування курсових різниць.

3.6. Узагальнюючий результат для порівняння за підрозділами 3.1. (до набуття чинності Закону 2074) і 3.2. (після набуття чинності Закону 2074/проекту Закону 7150) (Таблиця 1)

Таблиця 1

Співставлення системи оподаткування доходів від операцій з віртуальними активами до та після набрання чинності Закону України «Про віртуальні активи» на підставі прийняття проекту Закону 7150

№	Групи платників податків	3.1. Оподаткування до набрання чинності Закону 2074	3.2. Оподаткування після набрання чинності Закону 2074
1	2	3	4
	Фізичні особи	Прибутковий податок 18% + військовий збір 1.5% = 19.5%	Прибутковий податок 5%* + військовий збір 1.5% = 6.5%

1	2	3	4
	Фізичні особи-підприємці		
1	загальна система оподаткування	Прибутковий податок 18% + військовий збір 1.5% = 19.5%	Прибутковий податок 5%* + військовий збір 1.5% = 6.5%
2	система оподаткування на єдиному податку (спрощена)	III група – 3% (+20% ПДВ) або 5%. III спеціальна група – 2%. Очікується від податківців застосування 15% та перевід на загальну систему оподаткування.	III група – 3% (+20% ПДВ) або 5%. III спеціальна група – 2% (у військовий період).
	Юридичні особи	х	
1	загальна система оподаткування	Податок на прибуток 18% + (+20% ПДВ – при обороті понад 1000000 грн) = 18% (без ПДВ) або 38% (з ПДВ)	Податок на прибуток 5%*
2	система оподаткування на єдиному податку (спрощена)	III група – 3% (+20% податок на додану вартість) або 5%. III спеціальна група – 2%. Очікується від податківців застосування 6% або 10% та перевід на загальну систему оподаткування.	III група – 3% (+20% податок на додану вартість) або 5%. III спеціальна група – 2% (у військовий період).

*Примітки: Потрібно брати до уваги, що встановлення пільгового оподаткування інвестиційного прибутку від операцій з віртуальними активами та послуг, що надаються постачальниками послуг, пов'язаних з віртуальними активами за ставкою податку на прибуток у розмірі 5%, – передбачається тільки на перші 5 років після прийняття проекту Закону 7150.

Особливо потрібно звернути увагу, що проект Закону 7150 передбачає застосування як для фізичних так і для юридичних осіб, – єдиної ставки податку на прибуток від операцій з віртуальними активами в розмірі 5%. Однак на загальній системі оподаткування оподатковується чистий прибуток, а на спрощеній системі оподаткування – валовий дохід, що є суттєвим моментом при виборі системи оподаткування [47].

Фізичним особам та ФОП потрібно уважно відноситися до формування витрат при здійсненні діяльності з віртуальними активами на загальній системі оподат-

кування, так як згідно проекту Закону 7150 витратами для цілей оподаткування вважається сума валютних цінностей перерахування за віртуальні активи виключно з банківського рахунку [33].

Фізична особа може проводити бартерні (товарообмінні) операції з віртуальними активами. Такий обмін віртуального активу на інший віртуальний актив не призведе до виникнення доходу чи витрат від операцій з віртуальними активами в платника податку (п.п. «г» п. 170.2–1.2. ПК). Фізична особа – підприємець, яка знаходиться на загальній системі оподаткування може у своїй діяльності проводити бартерні (товарообмінні) операції з віртуальними активами (п. 177.3.3 ПК) та такий обмін віртуального активу на інший віртуальний актив не призведе до виникнення доходу чи витрат від операцій з віртуальними активами у платника податку (п.п. «г» п.170.2–1.2. ПК). Однак юридичні особи не мають аналогічні податкові преференції, щодо проведення бартерних (товарообмінних) операцій визначених у п. 170.2.–1.2. ПК, яка дозволяє проводити товарообмінні операції фізичним особам та фізичним-особам підприємцям без податкових наслідків від таких операцій. Тому юридичні особи повинні розраховувати фінансовий результат відповідно до п. 141.9.1 ПК, – окремо визначаючи загальний фінансовий результат від операцій з продажу або іншого відчуження віртуальних активів податкового (звітного) періоду відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності [48].

Серед недоліків проекту Закону 7150 можна відзначити, що при введенні його в дію буде неможливим здійснення операцій з віртуальними активами фізичними особами – підприємцями, та одночасного їх перебування на 1 або 2 групі спрощеної системи оподаткування, – як це продекларовано у п. 291.5.4 ПК, проекті Закону 7150, тому що види та характер діяльності першої та другої групи спрощеної системи оподаткування (п. 291.4 ПК) не відповідають характеру операцій з віртуальними активами, а відповідних змін у проекті Закону 7150 не передбачено; перелік побутових послуг (п. 291.7 ПК) не містить операцій з віртуальними активами, а відповідних змін у проекті Закону 7150 не передбачено; діяльність з обороту віртуальних активів не включена до переліку діяльності (останній абз. п.п. 2 п. 291.4 ПК), яка не дозволяє бути на спрощеній системі оподаткування 1–2 групи [47].

Порядок оподаткування операцій з забезпеченими віртуальними активами, який закладений у пунктах 170.2–1.1. і 170.2–1.2. ПК через проект Закону 7150 є не досконалим, та дозволяє оптимізувати податкове навантаження у будь-якому об'ємі. При цьому суттєво знижуючи надходження до бюджету та нівелюючи поставлені цілі перед проектом Закону 7150 та Законом України «Про віртуальні активи», як-то легалізація віртуальних активів та збільшення надходження до бюджету України [49].

3.7. Перспективи законотворчої роботи

Ринок віртуальних активів в Європейському Союзі стрімко змінюється, і відповідно, податкове регулювання в Україні, як кандидата в члени ЄС має адаптува-

тися до таких змін (як приклад, Регламент МіСА), і цей процес є нормальним еволюційно-правовим явищем. Однак на початковому етапі регулювання віртуальних активів та налагодження системи їх оподаткування, безумовно будуть труднощі. І однією з найбільш нагальних серед них є *проблема первинного декларування вже наявних у власності віртуальних активів*, які були придбані в достатній кількості фізичними особами. Зокрема, процедура підтвердження їх початкової вартості з метою встановлення податкової бази для розрахунку податку в майбутньому. Одним із рішень цієї неминучої проблеми може стати, як приклад, податкова амністія, яка передбачатиме привабливо низьку ставку податку для первинного декларування наявних статків у віртуальних активах.

ВИСНОВКИ

1. До набрання чинності Закону 2074 і змін до Податкового кодексу не існувало спеціально регламентованого порядку для оподаткування доходу від операцій з віртуальними активами (криптовалютами), а тому доходи від операцій із ними слід оподатковувати за загальними правилами, перебуваючи як на загальній системі оподаткування, так і системі єдиного податку (спрощеної). Серед негативних факторів можна відзначити для фізичної особи повинність обкладати дохід від криптовалют за ставкою ПДФО 18% без права вираховувати витрати на їх придбання. Проведення операцій з криптовалютою для ФОП та юридичних осіб, що перебувають на системі єдиного податку (спрощеної) несе негативні наслідки у вигляді обов'язку в застосуванні підвищеної ставки оподаткування (ФОП – 15% замість єд. ставки або 3–5%; юридичні особи 6–10% замість 3–5%). Окрім цього є загрози втрати їх перебуванні на системі єдиного податку (спрощеної) шляхом примусового переведенням на загальну систему оподаткування.

2. Порядок оподаткування віртуальних активів у разі набрання чинності Закону 2074 разом зі змінами до Податкового кодексу, передбаченими проектом Закону № 7150 серед іншого дозволяє на загальній системі оподаткування окремо визначати загальний фінансовий результат за операціями з віртуальними активами, з перенесенням збитків на наступні періоди та звільненням від ПДВ. Фізичні особи, ФОП та юридичні особи сплачують податок на прибуток від операцій з віртуальними активами по ставці 5%. Окремо передбачена можливість застосувати систему єдиного податку (спрощену), але вона не має переваг перед загальною системою оподаткування так як розмір ставок оподаткування залишається без змін, і що важливо, зобов'язує обкладати весь обсяг операцій, а не прибуток.

3. Проведено порівняння діючої систем оподаткування криптовалют та перспективної, що передбачена проектом Закону № 7150 (Таблиця 1). Відзначається явне зниження ставки податків на доходи від операцій з криптовалютами на загальній системі оподаткування порівняно з існуючою. Серед інших особливостей (переваг та/або недоліків) слід відмітити наступні:

передбачене пільгове оподаткування доходу, пов'язаних з віртуальними активами за ставкою податку на прибуток у розмірі 5%, але пільговий період передбачається тільки на перші 5 років після прийняття такого законопроекту, а надалі будуть застосовуватися відповідні ставки податку в загальному порядку;

проект Закону № 7150 передбачає застосування як для фізичних, так і для юридичних осіб, – єдиної ставки податку на прибуток від операцій з віртуальними активами в розмірі 5%. Однак на загальній системі оподатковується базою оподаткування є чистий прибуток (дохід – витрати = прибуток), а на спрощеній системі оподаткування валовий дохід, що є суттєвим моментом при виборі системи оподаткування;

фізичним особам та ФОП потрібно уважно відноситися до формування витрат при здійсненні діяльності з віртуальними активами перебуваючи на загальній системі оподаткування, так як проект Закону № 7150 вважає витратами для цілей оподаткування тільки суми грошей/валютних цінностей перераховані за віртуальні активи виключно з банківського рахунку;

у фізичних осіб та ФОП операції обміну між віртуальними активами не призводять до виникнення оподаткованого доходу: однак слід урахувувати, що юридичні особи не мають аналогічні податкові преференції щодо проведення бартерних (товарообмінних) операцій (п.п. «г» п. 170.2–1.2. ПК).

4. Європейський Союз спрямовує зусилля на прийняття та впровадження Європейського регламенту MiCA, який набуде чинності наприкінці 2024 року. Враховуючи статус України, як кандидата в члени ЄС, це означає, що подальша концепція оподаткування віртуальних активів в Україні повинна відповідати тенденціям викладеним у цьому регламенті, і бути трендом у подальшій законотвірчій діяльності українських парламентарів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 22.04.2022).
- [2] Постанова по справі 757/36263/20-ц. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102862431> (дата звернення: 14.03.2023).
- [3] Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022. № 2074 – IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2074-20> (дата звернення: 15.04.2022).
- [4] Пропозиції Президента України до проекту Закону «Про віртуальні активи» від 06.10.2021. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/963319> (дата звернення: 16.03.2023).
- [5] Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755 – VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17> (дата звернення: 18.04.2022).
- [6] Проект закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами» від 13.03.2022 № 7150. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39211> (дата звернення: 15.04.2022).
- [7] Грицай С. О. Правова сутність дефініції «віртуальні активи» у законі України «Про віртуальні активи». *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 1. С. 244–248. DOI:10.24144/2788-6018.2022.01.45.

- [8] Грицай С. О. Сфера застосування законодавства України про віртуальні активи. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. № 2. 2022. С. 54–59. DOI:10.32782/392278.
- [9] Hrytsai S. Classification of elements of the latest digital financial technology. *International Science Journal of Jurisprudence & Philosophy*. 2022. Вип. 1. № 2. С. 1–15. DOI:10.46299/j.isjpp.20220102.1.
- [10] Грицай С. О. Правовий режим віртуальних активів в Україні. *Juris Europensis Scientia*. 2022. № 2. С. 65–68. DOI:10.32837/chem.v0i2.349.
- [11] Грицай С. О. Порядок реалізації віртуальних активів в Україні. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Серія «Юридичні науки»*. 2022. Вип. 61. № 1. С. 18–23. DOI:10.32689/2522–4603.2022.1.3.
- [12] Hrytsai S. Foreclosure in Ukraine on secured virtual assets. *Law in the postmodern epoch: general characteristics and manifestation particularities in separate law branches : Scientific monograph*. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. С. 200–217. DOI:10.30525/978-9934-26-284-5-8.
- [13] Грицай С. О. Національний банк України як суб'єкт адміністрування віртуальних активів в Україні. *Право та державне управління*. 2022. № 1. С. 87–93. DOI:10.32840/pdu.2022.1.1.
- [14] Грицай С. О. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку як суб'єкт адміністрування віртуальних активів в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. № 1. С. 86–92. DOI:10.32844/2618–1258.2022.1.14.
- [15] Грицай С. О. Порядок отримання дозволу на надання послуг, пов'язаних з віртуальними активами в Україні. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Юридичні науки*. 2022. Вип. 62. № 2. С. 11–17. DOI:10.32689/2522–4603.2022.2.2.
- [16] Грицай С. О. Учасники ринку віртуальних активів в Україні. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. № 3. С. 152–157. DOI:10.51547/ppp.dp.ua/2022.3.25.
- [17] Hrytsai S. Some aspects of international cooperation in the sphere of turnover of virtual assets in Ukraine. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 2. С. 36–40. DOI:10.30525/2592-8813-2022-2-6.
- [18] Грицай С. О. Відповідальність за порушення вимог щодо обігу віртуальних активів в Україні. *Нове українське право*. 2022. № 3. С. 60–67. DOI:10.51989/NUL.2022.3.9.
- [19] Індивідуальна податкова консультація від 25.01.2019 № 282/К/99-99-13-01-02-14/ПК. URL: <https://news.dtkt.ua/debet-kredit/portal-news/53507-ipk-vid-25012019-r-282k99-99-13-01-02-14ipk> (дата звернення: 14.03.2023).
- [20] Які передбачені особливості для визначення ліквідних активів для цілей одноразового (спеціального) добровільного декларування? ГУ ДПС в Івано-Франківській області. URL: <https://if.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-637353.html> (дата звернення: 30.01.2023).
- [21] Щодо оподаткування доходу від продажу криптовалюти. Індивідуальна податкова консультація № 4928/ПК/99-00-04-05-03-06. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/IPK17683> (дата звернення: 14.03.2023).
- [22] Щодо оподаткування операцій з криптовалютою та їх декларування. Індивідуальна податкова консультація № 4907/ПК/99-00-04-04-02-09. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/IPK17618> (дата звернення: 14/03/2023).

- [23] Щодо порядку оподаткування доходів деяких операцій. Індивідуальна податкова консультація від 04.12.2019 № 1689/ІПК/04-36-33-02-07. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/ПК2431> (дата звернення: 14.03.2023).
- [24] Про затвердження форми податкової декларації про майновий стан і доходи та Інструкції щодо заповнення податкової декларації про майновий стан і доходи : наказ Мін-ва фінансів України від 02.10.2015. № 859. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1298-15> (дата звернення: 14.03.2023).
- [25] Грицай С. О. Віртуальний актив в Україні є засобом платежу? *Актуальні проблеми політики*. 2022. № 70. С. 131–137. DOI: 10.32782/app.v70.2022.21.
- [26] Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 № 679 – XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/679-14> (дата звернення: 22.04.2022).
- [27] Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 № 2473 – VIII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/Г182473> (дата звернення: 18.04.2022).
- [28] Працівнику нараховано дохід у негрошовій формі: відображення у розрахунку за ф. 1ДФ. *Державна податкова служба України*, 2023. URL: <https://zp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-447884.html> (дата звернення: 15.03.2023).
- [29] Спільна заява фінансових регуляторів (НБУ, НКЦПФР, Нацкомфінпослуг) щодо статусу криптовалют в Україні від 30.11.2017. *Національний банк України*, 2017. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/spilna-zayava-finansovih-regulyatoriv-schodo-statusu-kriptovalyut-v-ukrayini> (дата звернення: 20.02.2023).
- [30] Щодо кодуювання діяльності з «майнінгу» криптовалют відповідно до Класифікації видів економічної діяльності : Лист Держ. служба статистики України № 14.4–09/435–18. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/FN045984> (дата звернення: 14.03.2023).2018.
- [31] Грицай С. О. Криптовалюта – чи може бути правовою дефініцією? *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. № 2. С. 92–97. DOI:10.51547/ppp.dp.ua/2022.2.15.
- [32] Грицай С. О. Курсові різниці у контексті перспектив оподаткування доходу підприємства від операцій з віртуальними активами в Україні. *Juris Europensis Scientia*. 2022. № 3. С. 43–48. DOI:10.32782/chem.v3.2022.8.
- [33] Грицай С. О. Перспективи оподаткування операцій фізичних осіб та фізичних осіб-підприємців з віртуальними активами в Україні. *Право та державне управління*. 2022. № 2. С. 87–94. DOI:10.32840/pdu.2022.2.11.
- [34] Грицай С. О. Податковий агент операцій з «віртуальними активами»: правовий аналіз змін до Податкового кодексу України. *Нове українське право*. 2022. № 2. С. 87–93. DOI:10.51989/NUL.2022.2.12.
- [35] Які закони будуть діяти для європейських криптовалютних компаній через рік? *GagarinNews*. 20.01.2023. URL: <https://gagarin.news/ua/news/how-mica-regulation-will-change-the-european-crypto-sphere/> (дата звернення: 26.01.2023).
- [36] Digital finance: agreement reached on European crypto-assets regulation (MiCA). *European Council*. 30.06.2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/30/digital-finance-agreement-reached-on-european-crypto-assets-regulation-mica/> (дата звернення: 24.01.2023).
- [37] Proposal for a regulation of the European parliament and of the council on markets in crypto-assets, and amending directive (eu) 2019/1937. 05.10.2022. № 13198/22. 380 с.

- URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13198-2022-INIT/en/pdf> (дата звернення: 25.01.2023).
- [38] Регулювання ринку криптоактивів. Регламент MiCA 2022. *L&M Finance Group ua*. 19.10.2022. URL: <https://lmfgr.com/tpost/ezucha2ia1-regulyuvannya-rinku-kriptoaktivv-reglame> (accessed 26/01/2023).
- [39] В ЄС запропонували вимоги до зберігання криптовалют банками. *ForkLog*. 24.01.2023. URL: <https://forklog.com.ua/zakonodavtsi-yes-zaproponuvaly-zhorstki-vymogy-do-zberigannya-kryptovalyut-bankamy/> (дата звернення: 24.01.2023).
- [40] European Council conclusions on Ukraine, the membership applications of Ukraine, the Republic of Moldova and Georgia, Western Balkans and external relations, 23 June 2022. *Council of the EU and the European Council*. 23.06.2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/23/european-council-conclusions-on-ukraine-the-membership-applications-of-ukraine-the-republic-of-moldova-and-georgia-western-balkans-and-external-relations-23-june-2022/> (дата звернення: 20.07.2022).
- [41] Олійник Д. І. Обіг віртуальних активів в Україні. Київ : Нац. ін-т стратег. досліджень, 2022. С. 6. URL: <http://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/obih-virtualnykh-aktiviv-v-ukrayini> (дата звернення: 31.01.2023).
- [42] НКЦПФР створила консультаційну раду з питань регулювання віртуальних активів. *Урядовий портал*, 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/profesijnij-dialog-nkcprfstvorila-konsultacijnu-radu-z-pitan-regulyuvannya-virtualnih-aktiviv> (дата звернення: 31.01.2023).
- [43] Відбулось перше засідання Консультаційної ради з питань регулювання віртуальних активів. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, 2022. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/vidbulos-pershe-zasidannia-konsultatsiinoi-rady-z-pytan-rehuliuвання-virtualnykh-aktiviv/> (дата звернення: 30.01.2023).
- [44] Відбулось перше засідання Консультаційної ради з питань регулювання віртуальних активів. *Урядовий портал*, 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/vidbulos-pershe-zasidannia-konsultatsiinoi-rady-z-pytan-rehuliuвання-virtualnykh-aktiviv> (дата звернення: 30.01.2023).
- [45] Консультаційна рада з питань регулювання віртуальних активів приступила до розробки змін в профільний закон. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, 2022. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/konsultatsiina-rada-z-pytan-rehuliuвання-virtualnykh-aktiviv-prystupyla-do-rozrobky-zmin-v-profilnyi-zakon/> (дата звернення: 31.01.2023).
- [46] Що відбувається з регулюванням криптовалют в Україні. *ForkLog*. 19.09.2022. URL: <https://forklog.com.ua/robo-ta-nad-opodatkuванняm-ta-faktor-mica-shho-vidbuvayetsya-z-regulyuvannya-kryptovalyut-v-ukrayini/> (дата звернення: 24.01.2023).
- [47] Hrytsai S. Prospects for the application of a special tax regime for transactions with virtual assets. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. №4. С. 12–19. DOI:10.30525/2592-8813-2022-4-2.
- [48] Грицай С. О. Перспективи оподаткування бартерних операцій з віртуальними активами в Україні. *Юридичний бюлетень*. 2022. №25. С. 75–82. DOI:10.32850/LB2414-4207.2022.25.09.
- [49] Грицай С. О. Перспективи оподаткування операцій з забезпеченими віртуальними активами в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. №2. С. 68–74. DOI:10.32844/2618-1258.2022.2.11.

REFERENCES

- [1] The Constitution of Ukraine. (1996, June). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
- [2] Resolution in the case 757/36263/20-ц. (2022, January). Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102862431>
- [3] About virtual assets : Law of Ukraine. (2022, February). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/2074-20>
- [4] On Virtual Assets: Proposals of the President of Ukraine to the Draft Law. (2021, Oktober). Retrieved from <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/963319>
- [5] Tax Code of Ukraine. (2010, December). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17>
- [6] Draft Law on Amendments to the Tax Code of Ukraine on Taxation of Transactions with Virtual Assets. (2022, March).
- [7] Hrytsai, S. O. (2022). Legal Essence of the Definition of «Virtual Assets» in the Law of Ukraine «On Virtual Assets». *Analytical and Comparative Jurisprudence*, (1), 244–248. doi: 10.24144/2788–6018.2022.01.45
- [8] Hrytsai, S. O. (2022). Scope of application of Ukrainian legislation on virtual assets. *Current issues of domestic jurisprudence*, (2), 54–59. doi: 10.32782/392278
- [9] Hrytsai, S. (2022). Classification of elements of the latest digital financial technology. *International Science Journal of Jurisprudence & Philosophy*, 1(2), 1–15. doi: 10.46299/j.isjpp.20220102.1
- [10] Hrytsai, S. O. (2022). Legal regime of virtual assets in Ukraine. *Juris Europensis Scientia*, 2, 65–68. doi: 10.32837/chern.v0i2.349
- [11] Hrytsai, S. O. (2022). Procedure for the sale of virtual assets in Ukraine. *Scientific works of the Interregional Academy of Personnel Management*, 61(1), 18–23. doi: 10.32689/2522–4603.2022.1.3
- [12] Hrytsai, S. (2023). Foreclosure in Ukraine on secured virtual assets. *In Law in the postmodern epoch: General characteristics and manifestation particularities in separate law branches* (pp. 200–217). Riga, Latvia: Baltija Publishing. doi: 10.30525/978-9934-26-284-5-8
- [13] Hrytsai, S. O. (2022). The National Bank of Ukraine as a Subject of Administration of Virtual Assets in Ukraine. *Law and public administration*, 1, 87–93. doi: 10.32840/pdu.2022.1.1
- [14] Hrytsai, S. O. (2022). The National Securities and Stock Market Commission as a Subject of Administration of Virtual Assets in Ukraine. *Scientific Bulletin of Public and Private Law*, 1, 86–92. doi: 10.32844/2618–1258.2022.1.14
- [15] Hrytsai, S. O. (2022). The procedure for obtaining a permit for the provision of services related to virtual assets in Ukraine. *Scientific works of the Interregional Academy of Personnel Management: Legal sciences*, 62(2), 11–17. doi: 10.32689/2522–4603.2022.2.2
- [16] Hrytsai, S. O. (2022). Participants of the virtual assets market in Ukraine. *Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, Law*, 3, 152–157. doi: 10.51547/ppp.dp.ua/2022.3.25
- [17] Hrytsai, S. (2022). Some aspects of international cooperation in the sphere of turnover of virtual assets in Ukraine. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, 2, 36–40. doi: 10.30525/2592-8813-2022-2-6

- [18] Hrytsai, S. O. (2022). Liability for Violation of Requirements for the Circulation of Virtual Assets in Ukraine. *New Ukrainian law*, 3, 60–67. doi: 10.51989/NUL.2022.3.9
- [19] Individual tax consultation № 282/K/99-99-13-01-02-14/ІПК. (2019, January). Retrieved from <https://news.dtki.ua/debet-kredit/portal-news/53507-ipk-vid-25012019-r-282k99-99-13-01-02-14ipk>
- [20] What are the peculiarities for determining liquid assets for the purposes of a one-time (special) voluntary declaration? (n.d.). Main State Tax Service in Ivano-Frankivsk region. Retrieved from <https://if.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-637353.html>
- [21] On taxation of income from the sale of cryptocurrency. (2020, December). Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/view/IPK17683>
- [22] On taxation of cryptocurrency transactions and their declaration. (2020, November). Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/view/IPK17618>
- [23] On the procedure for taxation of income from certain transactions. (2019, December). Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/view/PK2431>
- [24] On Approval of the Form of Tax Declaration on Property Status and Income and the Instructions for Completing the Tax Declaration on Property Status and Income. (2015, October).
- [25] Hrytsai, S. O. (2022). Is a virtual asset a means of payment in Ukraine? *Current policy issues*, 70, 131–137. doi: 10.32782/app.v70.2022.21.
- [26] About the National Bank of Ukraine: Law of Ukraine. (1999, May).
- [27] About currency and currency transactions: Law of Ukraine. (2018, June).
- [28] The employee is credited with income in kind: Reflection in the calculation on the form 1ДФ. (2023). State Tax Service of Ukraine. Retrieved from <https://zp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-447884.html>
- [29] Joint Statement of Financial Regulators (NBU, NSSMC, National Commission for State Regulation of Financial Services) on the Status of Cryptocurrencies in Ukraine. (2017). National Bank of Ukraine. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/news/all/spilna-zayava-finansovih-regulyatoriv-schodo-statusu-kriptovalyut-v-ukrayini>
- [30] State Statistics Service of Ukraine (2018, October). On the coding of cryptocurrency «mining» activities in accordance with the Classification of Economic Activities. Retrieved from <https://ips.ligazakon.net/document/view/FN045984>
- [31] Hrytsai, S. O. (2022). Cryptocurrency-Can it be a legal definition? *Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, Law*, 2, 92–97. doi: 10.51547/ppp.dp.ua/2022.2.15
- [32] Hrytsai, S. O. (2022). Exchange Rate Differences in the Context of the Prospects for Taxation of Corporate Income from Operations with Virtual Assets in Ukraine. *Juris Europensis Scientia*, 3, 43–48. doi: 10.32782/chern.v3.2022.8
- [33] Hrytsai, S. O. (2022). Prospects for taxation of transactions of individuals and individual entrepreneurs with virtual assets in Ukraine. *Law and public administration*, 2, 87–94. doi: 10.32840/pdu.2022.2.11
- [34] Hrytsai, S. O. (2022). Tax agent of transactions with «virtual assets»: Legal Analysis of Amendments to the Tax Code of Ukraine. *New Ukrainian law*, 2, 87–93. doi: 10.51989/NUL.2022.2.12
- [35] What laws will be in force for European cryptocurrency companies in a year? (2023, January). GagarinNews. Retrieved from <https://gagarin.news/ua/news/how-mica-regulation-will-change-the-european-crypto-sphere/>

- [36] Digital finance: Agreement reached on European crypto-assets regulation (MiCA). (2022, June). Retrieved from <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/30/digital-finance-agreement-reached-on-european-crypto-assets-regulation-mica/>
- [37] Proposal for a regulation of the European parliament and of the council on markets in crypto-assets, and amending directive (EU) 2019/1937. (2022, October).
- [38] Regulation of the cryptoassets market. MiCA regulations 2022. (2022, October). *L&M Finance Group ua*. Retrieved from <https://lmfgr.com/tpost/ezucha2ia1-regulyuvannya-rinku-kriptoaktivv-reglame>
- [39] EU proposes requirements for cryptocurrency storage by banks. (2023, January). *ForkLog*. Retrieved from <https://forklog.com.ua/zakonodavtsi-yes-zaproponuvaly-zhorstki-vymogy-do-zberigannya-kryptovalyut-bankamy/>
- [40] European Council conclusions on Ukraine, the membership applications of Ukraine, the Republic of Moldova and Georgia, Western Balkans and external relations, 23 June 2022. (2022, June). *Council of the EU and the European Council*. Retrieved from <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/23/european-council-conclusions-on-ukraine-the-membership-applications-of-ukraine-the-republic-of-moldova-and-georgia-western-balkans-and-external-relations-23-june-2022/>
- [41] Olijnyk, D. I. (2022). Turnover of virtual assets in Ukraine (p. 6). Kyiv, Ukraine: National Institute for Strategic Studies. Retrieved from <http://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/obih-virtualnykh-aktiviv-v-ukrayini>
- [42] NSSMC establishes advisory council on regulation of virtual assets. (2022). *Government portal*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/profesijnij-dialog-nkcpfr-stvorila-konsultacijnu-radu-z-pitan-regulyuvannya-virtualnih-aktiviv>
- [43] The first meeting of the Advisory Council on the Regulation of Virtual Assets was held. (2022). National Securities and Stock Market Commission. Retrieved from <https://www.nssmc.gov.ua/vidbulos-pershe-zasidannia-konsultatsiinoi-rady-z-pytan-rehuliuвання-virtualnykh-aktiviv/>
- [44] The first meeting of the Advisory Council on the Regulation of Virtual Assets was held. (2022). Government portal. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/vidbulos-pershe-zasidannia-konsultatsiinoi-rady-z-pytan-rehuliuвання-virtualnykh-aktiviv>
- [45] The Advisory Council on the Regulation of Virtual Assets has started drafting amendments to the relevant law. (2022). National Securities and Stock Market Commission. Retrieved from <https://www.nssmc.gov.ua/konsultatsiina-rada-z-pytan-rehuliuвання-virtualnykh-aktiviv-prystupyla-do-rozrobky-zmin-v-profilnyi-zakon/>
- [46] What is happening with the regulation of cryptocurrencies in Ukraine. (2022, September). *ForkLog*. Retrieved from website: <https://forklog.com.ua/robota-nad-opodatkovannyam-ta-faktor-mica-shho-vidbuvayetsya-z-regulyuvannyam-kryptovalyut-v-ukrayini/>
- [47] Hrytsai, S. (2023). Prospects for the application of a special tax regime for transactions with virtual assets. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, 4, 12–19. doi: 10.30525/2592-8813-2022-4-2.
- [48] Hrytsai, S. O. (2022). Prospects for taxation of barter transactions with virtual assets in Ukraine. *Legal Bulletin*, 25, 75–82. doi: 10.32850/LB2414-4207.2022.25.09.
- [49] Hrytsai, S. O. (2022). Prospects for Taxation of Transactions with Secured Virtual Assets in Ukraine. *Scientific Bulletin of Public and Private Law*, 2, 68–74. doi: 10.32844/2618-1258.2022.2.11.

Сергій Олександрович Грицай

Кандидат юридичних наук, доцент

Доцент кафедри галузевого права та загально правових дисциплін

Інститут права та суспільних відносин,

Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

04071, м. Київ, вул. Львівська, 23

Serhii O. Hrytsai

Ph.S. in Law, Associate Professor

Associate Professor at the Department of Sectoral

Law and General Legal Disciplines

Institute of Law and Social Relations of the Open International

University of Human Development «Ukraine»

04071, 23 Lvivs'ka Street, Kyiv, Ukraine

Рекомендоване цитування: Грицай С. О. Порівняльна характеристика правових засад оподаткування віртуальних активів в Україні: до їх легалізації та законодавчі перспективи. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. №4. С. 197–227.

Suggested Citation: Hrytsai, S. O. (2023). Comparative Characteristics of the Legal Framework for Taxation of Virtual Assets in Ukraine: Towards Their Legalization and Legislative Prospects. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 30(4), 197–227.

Стаття надійшла / Submitted: 31/08/2023

Доопрацьовано / Revised: 02/10/2023

Схвалено до друку / Accepted: 22/12/2023